

**ASOCIAȚIA BUSINESSULUI EUROPEAN
REPUBLICA MOLDOVA**

**DCFTA – BUSINESS CLIMATE UPDATE
- 2018-**

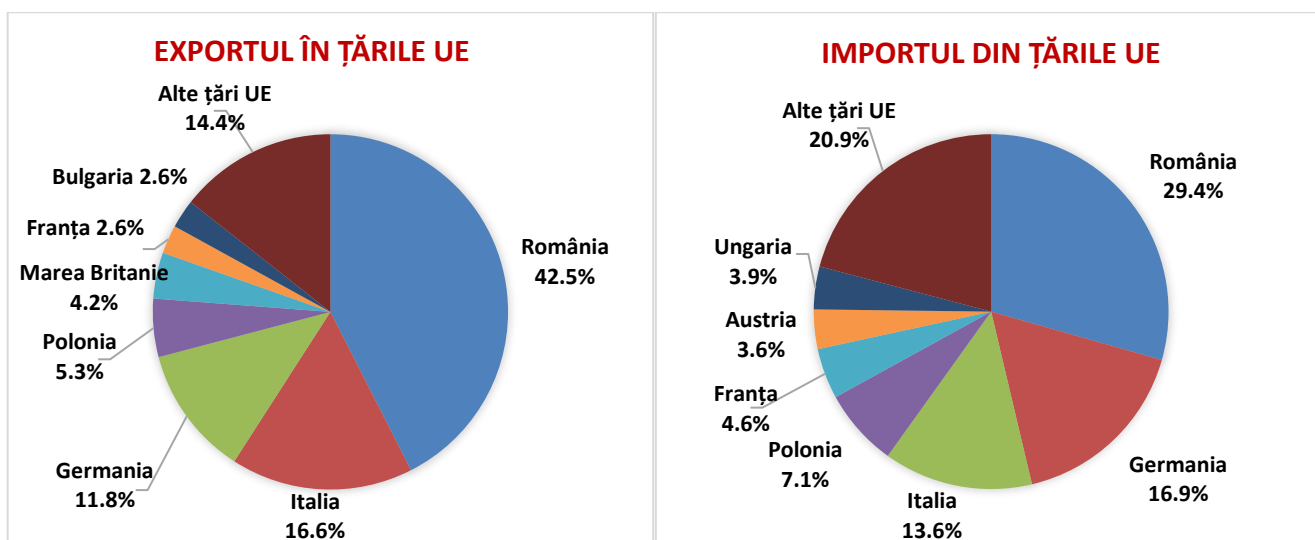
Această publicație a fost elaborată cu suportul financiar al Uniunii Europene. Responsabilitatea pentru informațiile și viziunile exprimate revin în întregime Asociației Businessului European și nu reflectă neapărat viziunile Uniunii Europene.

EBA – Asociația Businessului European
30, Vlaicu Pârcălab Str. - MD 2012 Chișinău - Republic of Moldova
Phone: +373-22-907025 - Email: info@eba.md - www.eba.md

Analiza Macroeconomică 2018

- **PIB-ul a crescut cu 4%** (față de 2017) și a însumat 190 miliarde MDL (circa 9,74 miliarde EUR)
- **Investițiile străine directe (ISD)** au crescut cu 31,3% față de 2017 și au atins nivelul de 196,7 mil. USD (aproximativ 175 mil. EUR)
- **Comerțul extern** s-a majorat cu 16,74% și constituie 8,47 miliarde USD¹ (aproximativ 7,54 miliarde EUR)
- **Exporturile** Republicii Moldova au **crescut cu 11,6%**. **Exporturile către UE** au atins ponderea de 68,8% din totalul exporturilor și au constituit 1,86 miliarde USD (aproximativ 1,65 miliarde EUR)
- **Importurile au crescut cu 19,3%**. **Importurile din UE** reprezintă 49,5% din totalul importurilor și au constituit 2,85 miliarde USD (aproximativ 2,53 miliarde EUR)
- **Salariul mediu lunar pe economie** a constituit 6446.4 MDL (aproximativ 330 EUR) și a **crescut cu 13,2%**
- În anul 2018 **rata inflației** a fost de 3% și a crescut cu 3,3 puncte procentuale față de anul 2017
- **Datoria publică** este de 52 miliarde (aproximativ 2,6 miliarde EUR) și a înregistrat o creștere de 0,7% față de 2017
- **Sectoarele principale:**
 - **Industria** (industria producătoare +2,8%, aprovizionarea cu energie + 7,4%, industria extractivă + 9,9%)
 - **Agricultura** - creștere cu 2,5%

¹ Pe baza datelor prezentate de Biroul Național de Statistică

I. Comerțul cu bunuri

Legea cu privire la comerțul interior

În ultimii doi ani, amendamentele la Legea cu privire la comerțul interior au reprezentat una dintre principalele preocupări ale mediului de afaceri. Scopul primar al acestora este de a asigura protecția diverselor companii din sectorul privat (detailiștii, angrosiștii, importatori, producători, etc.). Luând în considerare că proiectul prevederilor legale prezentat Parlamentului spre aprobare a generat multiple discuții, a fost luată decizia de a bloca proiectul de lege până la atingerea unei înțelegeri și percepții clare al prevederilor date de către toate părțile interesate.

Alocarea și gestionarea contingentelor tarifare

O altă deficiență aflată pe agenda discuțiilor ține de valorificarea contingentelor tarifare (TRQ) și a volumelor de referință în cadrul Mecanismului anti-circumvenție (ACM) acordate de UE pentru exportul de produse agricole (inclusiv cereale prelucrate). Capacitățile naționale existente de producere al alcoolului etilic sunt în continuă creștere, iar cota acordată pentru acest produs este depășită anual în proporție de aproximativ 400%. Deși solicitarea de majorare a volumului de alcool etilic a fost prezentată în cadrul reuniunii Comitetului de Asocieri în Configurația Comerț din octombrie 2017, problema a rămas nesoluționată.

Exportul de nuci

Exportul de nuci rămâne o problemă importantă a exporturilor Moldovei către UE. Deficiențele întâmpinate de companii se referă la verificările suplimentare efectuate de Serviciul de investigații al Serviciului Vamal, în scopul verificării originii și trasabilității produsului exportat. Problema constă, de asemenea, în procedurile neclare aplicate de Serviciul Vamal la verificarea originii nucilor, odată ce cantități semnificative ale acestora sunt achiziționate de la persoanele fizice. Pe lângă toate taxele pe care exportatorii de nuci le achită în conformitate cu Codul Fiscal al RM, aceștia plătesc, de asemenea, o taxă de 5% la sursă pentru a acoperi obligația fiscală a persoanelor fizice de la care au fost achiziționate nucile. Cu toate acestea, există indicii clare cu privire la costurile suplimentare legate de exporturile de nuci din Moldova către UE, ceea ce face ca produsul autohton să fie necompetitiv pe piața mondială, în special luând în considerare evoluțiile recente la nivel mondial pe piața nucilor.

Importul de carne (ca materie primă pentru industria de prelucrare a cărnii)

În conformitate cu anexa XV-D la Acordul de Asocieri UE-RM, importul de carne de porc din UE se efectuează în baza contingentelor tarifare anuale (4 000 tone), care în ultimii patru ani de aplicare a AA / DCFTA sunt epuizate înainte de trimestrul al treilea al fiecărui an. Principala problemă nesoluționată de-a lungul anilor rămâne utilizarea cotei de import de carne de porc în mare parte de către comercianți la începutul anului, având drept scop comercializarea acestora cu un preț cu mult mai mare după epuizarea cotei oferite de UE. Mai mult ca atât, în 2018, companiile din regiunea transnistreană au beneficiat de această cotă în proporție de 15%. Pentru procesatorii de carne din Moldova epuizarea cotelor duce la scăderea indicilor producției industriale lunare datorită deficitului de materie primă și a costurilor financiare majore legate de plata taxelor la import, care sunt destul de semnificative (20% + 200 Euro / tonă).

La momentul actual, importul de carne este limitat doar la cel din UE din cauza situației epizootice din regiune (în special Ucraina), precum și imposibilității efectuării importurilor din alte țări, deoarece este interzis tranzitul

atât pe teritoriul Ucrainei cât și UE, odată ce companiile exportatoare nu sunt autorizate de către autoritățile din domeniul siguranței alimentelor din țările de transit.

Soluția cea mai viabilă de depășire a acestei probleme este majorarea cotei anuale de import și asigurarea unei abordări mai cuprinzătoare în procesul de distribuire a cotelor, permițând astfel precesatorilor de carne din Moldova să utilizeze și ei cota.

Aspecte privind siguranța alimentară

În 2018 au fost înregistrate progrese scăzute în domeniul siguranței alimentelor, în special ce privește punerea în aplicare a prevederilor AA / DCFTA privind exportul de produse de origine animalieră; lipsa laboratoarelor naționale de sănătate animală acreditate (altele decât Centrul Republican de Diagnosticare Veterinară); progrese scăzute în elaborarea Planului de acțiune pentru obținerea de către Republica Moldova a dreptului de a exporta în Uniunea Europeană carne și ouă de pasăre categoria B. Este imperativ să fie elaborat un sistem funcțional de gestionare a riscurilor și o supraveghere eficientă a întreprinderilor (companiilor producătoare/prelucratore a produselor alimentare, inclusive de origine animală, abatoare etc.).

Certificare sanitară și fitosanitară

Pentru a depăși problemele permanente legate de certificarea sanitară și fitosanitară, în ultimii 2 ani au fost organizate o serie de ședințe tehnice la subiectele prezentate mai jos:

- Excluderea procedurii dublei certificări pentru aceleași produse importate din UE care au fost deja certificate de laboratoare acreditate în UE;
- Reducerea duratei extinse de eliberare a certificatului de inofensivitate, în special pentru produsele perisabile;
- Asigurarea omologării certificatelor sanitar-veterinare pentru produsele de origine animalieră importate în RM;
- Oferirea posibilității sectorului privat de a transporta mostre pentru investigațiile de laborator în România, în special pentru testele de laborator care nu pot fi efectuate în Moldova.

În contextul Președinției Consiliului Uniunii Europene de către România, EBA a propus lansarea unui dialog deschis între reprezentanții autorităților publice centrale din Moldova și din România, cum ar fi autoritățile din domeniul siguranței alimentelor și cel vamal (dar nu se limitează la acestea) pentru a fortifica cooperarea transfrontalieră între cele două țări și a soluționa deficiențele cu care se confruntă sectorul privat în activitățile lor legate de procedurile de import / export la punctele de trecere a frontierei dintre cele două părți.

Cerințe de import pentru produsele alimentare supuse controlului privind siguranța alimentelor

Începând cu octombrie 2018, când a intrat în vigoare Hotărârea Guvernului nr. 938/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de trecere a frontierei de stat a mărfurilor supuse controlului de către Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA), mediul privat era obligat să plătească în mod ilegal taxe pentru controlul la importul produselor de origine animalieră. Menționăm că impozitele și sumele respective nu era specificate în nici un act normativ al Republicii Moldova. Totodată, HG nr. 938/2018 prevede obligația de a notifica în prealabil prin sistemul TRACES introducerea în Republica Moldova a produselor de origine nonanimală, obligație care nu este aplicată în Uniunea Europeană. Toate aceste prevederi legale noi au condus la crearea barierelor tehnice pentru sectorul privat și, în principal la costuri financiare suplimentare prin perceperea impozitelor ilegale, a întârzierilor la tranzacțiile de import la frontieră, pierderea partenerilor de afaceri din cauza refuzului lor de a se înregistra în TRACES.

Urmare implicării EBA, perceperea taxei ilegale a fost stopată și a fost trimisă notificarea oficială către Comisia Europeană cu privire la actul normativ menționat mai sus iar modificările la HG nr. 938/2018 a fost aprobate pe 3 aprilie 2019 (în condițiile în care Guvernul a fost notificat despre taxa ilegală în octombrie 2018, iar colectarea ilegală a taxelor a continuat până în februarie 2019).

Mai mult ca atât, în afară de problemele menționate mai sus, modificările la HG 938 au facilitat următoarele aspecte:

- facilitarea procedurii de notificare prealabilă prin sistemul TRACES a importului produselor de origine nonanimală în țara terță la punctul de control la frontieră;
- diminuarea costurilor financiare suplimentare pentru companiile importatoare ca urmare a noilor taxe impuse pentru controlul siguranței alimentelor;
- reducerea barierei tehnice în calea comerțului, cum ar fi cozile uriașe la frontieră, costurile suplimentare de transport suportate de sectorul privat impuse de obligația de a trece frontiera doar la anumite puncte de control;
- elaborarea unui mecanism transparent și clar de calculare și aplicare a tarifelor;
- asigurarea respectării de către ANSA a legislației naționale privind separarea controlului la frontieră în controlul documentar, a identității și controlul fizic, pe baza aplicării principiului analizei riscului;
- ajustarea tarifelor aplicate pentru controlul mărfurilor importate supuse controlului veterinar, fitosanitar și privind siguranța alimentelor, reieșind din situația economică actuală a țării (inclusiv salariu mediu pe economii) precum și din necesitatea stimulării afacerilor și al investițiilor în RM, fără a impune povară financiară adițională asupra agenților economici.

II. COMERȚUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

Managementul deșeurilor și sistemul de protecție a mediului în Moldova

În prezent, Moldova nu dispune de o Strategie Națională / Foaie de parcurs / Plan de Acțiuni pentru un sistem eficient și funcțional de gestionare a deșeurilor și de protecție a mediului. Legea nr. 209 prevede implementarea Responsabilității Extinse a Producătorului (REP), principiu care implică crearea unui sistem funcțional și integrat de colectare și prelucrare a deșeurilor, cu delimitarea clară a rolurilor și responsabilităților între toate părțile interesate (autorități publice centrale și locale, mediul privat și cetățeni). Cu toate acestea, există o discrepanță majoră între Legea nr. 1540 și Legea nr. 209, în special cu privire la impozitul care trebuie alocat îmbunătățirii / sporirii funcționării sistemelor de gestionare a deșeurilor. Taxa pentru poluarea mediului colectată în prezent este utilizată în alte scopuri.

Prin punerea în aplicare a unui sistem REP, rolul autorităților centrale și locale urmează a fi consolidat și sporit în special în procesul de colectare și prelucrare a deșeurilor, precum și în construirea zonelor necesare în satele / orașele mai mici pentru colectarea, segregarea, conservarea și tratarea deșeurilor. Pentru a facilita tratarea deșeurilor, în special pentru deșeurile din industria alimentară și industria ușoară, este imperativă legalizarea incinerării și co-incinerării acestora. În prezent, în ciuda multiplelor încercări ale comunității de afaceri, Parlamentul nu a acceptat această inițiativă, fără a prezenta motive clare. Totodată, este deosebit de importantă consolidarea capacităților organelor de supraveghere responsabile pentru gestionarea deșeurilor și protecția mediului, în special după recenta implementare a reformei din sectorul public, luând în considerare că capacitatea și expertiza instituțiilor de control sunt foarte limitate.

Sectorul privat este încă reticent în aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje, odată ce Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Rurale și Mediului a făcut mai multe încercări de a aproba Regulamentul

fără modificările și ajustările necesare ale legii relevante (nr. 1540) și cadrului normativ aferent, asigurând în acest sens aplicabilitatea altor componente ale sistemului de management al deșeurilor.

Totodată, sectorul privat susține aprobarea Regulamentului menționat mai sus, în cazul în care la implementarea REP vor fi luate în considerare următoarele recomandări:

- Elaborarea unui concept de gestionare a deșeurilor și protecție a mediului, care va cuprinde segregarea, colectarea, prelucrarea / tratarea deșeurilor solide / alimentare / animale, prin repartizarea clară a rolurilor și responsabilităților către APL, mediul privat și cetățeni;
- Este imperativă crearea unui sistem fiscal / financiar eficient pentru acoperirea costurilor de colectare și tratare a deșeurilor. În acest sens, se prezintă a fi oportun operarea amendamentelor la legea nr. 1540/1998 și asigurarea ca taxa colectată să fie alocată pentru gestionarea deșeurilor. Odată ce EPR va fi implementat cu o segregare clară a rolurilor și responsabilităților, taxa urmează a fi eliminată.
- Este important ca costurile relevante pentru colectarea și prelucrarea deșeurilor să fie clar calculate și prezentate sectorului privat;
- Revizuirea Legii nr. 1540/1998 prin introducerea conceptului integrat de gestionare eficientă a deșeurilor bazat pe REP, acquis-ul comunitar și cele mai bune practici europene / internaționale;
- Asigurarea armonizării legale în ceea ce privește instrumentele de procesare a deșeurilor, cum ar fi incinerarea și co-incinerarea pentru deșeurile solide și cele alimentare / animale;
- În prezent, incinerarea deșeurilor animale este ilegală în Moldova, limitând astfel entitățile economice la capitolul instrumentelor de prelucrare a deșeurilor. În consecință, majoritatea abatoarelor și punctelor de prelucrare a cărnii folosesc siturile de înmormântare ca soluție pentru eliminarea deșeurilor animale. Impactul levigatelor în rezultatul înmormântării carcaselor de porc și grămezilor de gunoi de grajd asupra proprietăților geochimice și microbiologice ale apelor folosite în agricultură și sondelor arteziene le face susceptibile la o contaminare severă;
- Crearea unui sistem financiar / fiscal / de subvenționare durabil, transparent și funcțional care să sprijine procesul de gestionare a deșeurilor, care implică colectarea corespunzătoare (cu deșeuri segregate), prelucrarea, construirea / crearea zonelor izolate specializate pentru deșeurile solide în regiuni și municipalități, fabrici, puncte de prelucrare a cărnii etc.;
- Elaborarea unui sistem transparent, durabil și funcțional de subvenționare pentru investitori în sistemele de procesare / colectare a deșeurilor;
- Asigurarea respectării condițiilor adecvate la proiectarea poligoanelor de depozitare a deșeurilor, în special în zonele rurale. Cele mai multe dintre terenurile existente nu sunt izolate și construite în mod corespunzător, fără respectarea normelor internaționale și a standardelor de siguranță. În prezent, Moldova se confruntă cu o situație alarmantă atunci când terenurile izolate neprotejate reprezintă o adevărată amenințare la adresa solului și a apelor de suprafață care sunt conectate hidrologic.

III. FACILITAREA COMERȚULUI ȘI REGLEMENTĂRI VAMALE

Procedura de evaluare în vamă

Cu privire la procedura de evaluare în vamă, mulți importatori încă nu sunt siguri cum să declare în mod corespunzător valoarea bunurilor la importul în Moldova, parțial din cauza multor reguli și factori neclari, și netransparenți care trebuie luați în considerare la stabilirea valorii în vamă. În urma mai multor întâlniri și discuții, Serviciul Vamal a modificat Hotărârea Guvernului nr. 974/2016.

În acest sens, cele mai importante recomandările ale comunității de afaceri țin de descrierea clară a procesului de stabilire a valorii în vamă și a metodologiilor acesteia; asigurarea aplicării adecvate a sistemului de gestionare

a riscurilor pentru a evita erorile tehnice ale inspectorului vamal, care au un impact negativ asupra calității controlului vamal; asigurarea faptului ca toate cele 6 metode de evaluare în vamă prevăzute în HG 974 să fie aplicate, deoarece în majoritatea cazurilor colaboratorii vamali nu iau în considerare setul de documente prescrise în prima metodă și recurg la aplicarea metodei nr. 6 - "valoarea majorată" și; asigurarea faptului că procedura de evaluare în vamă să nu depindă de deficitul de venituri la bugetul de stat, în ciuda deficiențelor înregistrate la nivelul veniturilor.

Recent au fost operate unele modificări la HG nr. 974/2016; cu toate acestea, problema încă rămâne în ce privește aplicarea unei proceduri transparente prevăzute în acest act normativ și obligația funcționarului vamal de a enumera în mod clar argumentele care stau la baza majorării valorii.

Mai mult ca atât, reiterăm că în privința dosarelor de evaluare în vamă care au ajuns în instanță, hotărârea instanței a fost în mare parte în favoarea Serviciului Vamal.

Recunoașterea statutului Agentului Economic Autorizat (AEA)

Atât timp cât statutul de Agent Economic Autorizat al Republicii Moldova (AEA) nu este recunoscut de țările UE, companiile din Moldova vor suporta costuri financiare suplimentare pentru camioanele care stau la coadă la frontiera românească și întâzieri ale contractelor (contractelor cu termen fix). Una dintre soluțiile propuse a fost crearea unui proiect pilot moldo-român la unul din punctele de trecere a frontierei sub forma unui punct vamal comun moldo-român. În baza experienței internaționale privind puncte similare dintre UE și țările terțe, acestea au reușit să faciliteze comerțul, economisind costuri și timp. De asemenea, îmbunătățirea infrastructurii și procedurilor vamale în Moldova și România ar constitui un avantaj pentru creșterea exporturilor pe piața unică europeană.

EBA a pus în discuție aceste preocupări la diferite reuniuni ale Comisiei Europene și a donatorilor și a propus, de asemenea, să fie discutată posibilitatea creării unui astfel de punct vamal comun. Ministerul Economiei și Infrastructurii și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și-au exprimat interesul, și sprijinul pentru această propunere.

IV. COMERȚUL CU SERVICII

A. Sectorul bancar

Una din problemele întâmpinate de către sectorul privat constă în contradicțiile dintre două acte juridice, care creează obstacole în calea dezvoltării viitoare a activității bancare. Astfel, există divergențe semnificative între Legea nr. 202/2017 privind activitatea bancară și Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni, în special cu privire la drepturile acționarilor de a prezenta candidați în Consiliul băncilor. Astfel, băncile comerciale din Moldova, fiind reglementate de ambele legi, au o problemă în vederea propunerii candidaților în Consiliile de Administrație, deoarece aceste două legi prevăd condiții diferite. De fapt, în procesul elaborării Legii nr. 202/2017 privind activitatea bancară, Banca Națională a Moldovei (BNM) nu a luat în considerare prevederile Legii nr. 1134/1997.

Acordarea împrumuturilor de către organizațiile de microfinanțare

Deși pe 16.03.2018 a fost adoptată noua Lege privind organizațiile de creditare nebankare, sectorul bancar are în continuare multiple obiecții, rezonabile și justificate cu privire la cadrul normativ privind instituțiile financiare

nebankare (IFN). IFN continuă să beneficieze de pe urma avantajelor abuzive comparativ cu băncile și reprezintă un sector financiar paralel, susținând nestingherit economia tenebră, fără nicio reglementare semnificativă, în timp ce în majoritatea țărilor UE aceștia sunt "actori de nișă" care lucrează cu domenii specifice (comunități rurale, minorități, antreprenori începători, etc.) cu acces limitat la serviciile bancare obișnuite.

Aspecte de prevenire a spălării banilor

Ca urmare al eforturilor necesare de îmbunătățire a legislației cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, au apărut recent câteva situații care s-au dovedit a fi contraproductive pentru activitatea normală a băncilor:

- Noua lege nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului conține cerințe ambigue pentru păstrarea / arhivarea datelor și documentelor clienților. La implementarea exactă al acestor prevederi, băncile vor fi supuse unor eforturi și costurile incomensurabile de arhivare și scanare fizică.
- Serviciul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) solicită băncilor să expedieze rapoarte specifice privind tranzacțiile cu numerar. Cu toate acestea, cerințele privind anumite date sunt dificil de îndeplinit deoarece depind de informațiile furnizate de alte bănci internaționale care nu pot fi influențate de băncile locale. În consecință, acestea din urmă trebuie fie să respingă transferurile primite (cu posibile consecințe negative semnificative asupra clienților băncilor), fie să fie supuși unor sancțiuni pecuniare considerabile din partea SPCSB sau BNM.
- În urma regulilor stabilite de legislația cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului pentru actualizarea periodică a datelor KYC ale clienților, băncile întâmpină problema aplicării acestor reguli către clienți inactivi. Se propune ca acești clienți să nu fie incluși în lista clienților necesari pentru actualizarea datelor, deoarece (i) riscurile ce țin de combaterea spălării banilor asociate cu astfel de clienți sunt minime și mai important este că; (ii) băncile sunt în măsură să identifice în mod clar și să blocheze conturile clienților inactivi în cadrul sistemelor lor informaționale;

Simplificarea procedurii de acordare a împrumuturilor pentru consum

Având în vedere importanța finanțării pentru consumatori ca instrument de dezvoltare al economiilor emergente, se propune de a despovăra procesul de creditare a consumatorilor de restricții inutile și lipsite de sens:

- Conform Regulamentului BNM privind activitatea de creditare a băncilor care activează în Moldova din 25.12.1997, fiecare contract de credit trebuie încheiat numai cu aprobarea a cel puțin 3 persoane. Cu toate acestea, băncile ar trebui să aibă posibilitatea de a avea cerințe mai ușoare atunci când acordă credite de consum mici (până la 200 mii lei).
- BNM solicită băncilor să colecteze anumite informații cu privire la debitori pentru a aborda riscul de concentrare - identificarea grupurilor conexe de persoane care pot obține împrumuturi. Deși această cerință este într-adevăr necesară, aceasta ar trebui aplicată în ceea ce privește creditele de consum pornind de la un prag rezonabil (de exemplu, 1 milion MDL) și cu siguranță nu pentru creditele negarantate. Este nerezonabil ca solicitanții de împrumuturi mici să fie obligați să prezinte gradele de rudenie (până la rudele de gradul trei) codurile fiscale și alte detalii similare.

Comunicarea cu executorii judecătorești

Sectorul bancar insistă de câțiva ani, însă fără rezultate pe implementarea unei soluții informatice, care ar facilita schimbul de informații între bănci și executorii judecătorești. Un astfel de instrument ar ușura în mod semnificativ activitatea băncilor în acest domeniu și va contribui la evitarea problemelor care pot apărea în cazul înțelegerii

incorecte a solicitărilor / cerințelor din partea executorului judecătoresc. În plus, executorii judecătorești nu ar trebui să beneficieze de astfel de servicii gratuit, iar costurile suportate de bănci (dar nu numai) ar trebui compensate de executorii judecătorești.

Liberalizarea cardurilor salariale

Codul Muncii (articolul 141) prevede din anul 2003, că Guvernul și BNM ar trebui să ofere un mecanism de achitare a salariilor prin intermediul băncilor. Cu toate acestea, un astfel de mecanism nu există, ceea ce reprezintă o încălcare a dreptului angajaților de a alege banca în care își primesc salariul. Mai mult, acesta ar contribui la un proces mai transparent de interacțiune între bănci și întreprinderile / autoritățile guvernamentale, deoarece criteriile de selectare a câștigătorului unei licitații pentru furnizarea de servicii de plată a salariului nu sunt clare.

Accesul unui birou al istoriilor de credit la datele colectate de un alt birou

Potrivit recentelor modificări ale Legii cu privire la biroul istoriilor de credit nr. 122 / 2008, un birou al istoriilor de credit (BIC) este obligat să asigure accesul automat al altor BIC la informațiile colectate de la băncile comerciale. Acest lucru nu este acceptabil din perspectiva unei economii de piață libere, precum și din perspectiva principiilor concurenței loiale. Asigurarea accesului automat al oricărui BIC la datele deținute de un alt BIC reprezintă o măsură de favorizare a activității primului, în special al unui nou venit, cum este cazul Republicii Moldova, când acesta va beneficia de eforturile și investițiile făcute de alte BIC de acumulare, păstrare și procesare a datelor respective. În prezent, toate băncile comerciale și mai multe companii de microfinanțare cooperează cu SRL "Biroul Istoriilor de Credit", fiind și membrii săi fondatori. În plus, băncile nu au indicatori al nivelului de securitate a protecției datelor, în cazul în care acestea sunt transferate în acest mod.

Amendamente la Codul Civil

Noua redacție a Codului Civil a intrat în vigoare fără un termen corespunzător acordat pentru a se familiariza cu noile prevederi. Acest fapt este valabil nu numai pentru bănci, ci și pentru notari sau chiar Guvern, care, de exemplu, nu a reușit să aprobe până în prezent un document normativ important pentru entitățile de creditare (bănci și NBF) referirea consultațiilor independente oferite garanțiilor personali. Această problemă specifică, reglementată de art. 1663, reprezintă un factor major de incertitudine, deoarece prevederile acestui articol nu sunt doar destul de ambigue, ci și creează obstacole semnificative pentru un proces eficient și prompt de acordare a împrumuturilor. Prin urmare, se propune abrogarea acestui articol.

B. Sectorul asigurărilor

Sectorul asigurărilor necesită în continuare restructurare, supraveghere eficientă și un cadru juridic îmbunătățit. Riscul major vizează incertitudinile legate de calitatea de membru al Moldovei în sistemul internațional Cartea Verde. Din păcate, investigarea fraudelor care au dus la delapidări masive de fonduri de la Biroul Național al Asiguratorilor de Autovehicule (BNAA) nu a fost încă încheiată, iar fondurile nu au fost recuperate. Mai mult decât atât, au existat unele schimbări în ceea ce privește conducerea Biroului, precum și externalizarea unor dintre responsabilitățile sale principale, care nu erau în concordanță cu recomandările Consiliului Birourilor (Biroul Central Green Card). Republica Moldova este singura și cea mai îndelungat monitorizată țară (din 2002), dintre toți cei 48 de membri ai Sistemului Carte Verde.

O altă problemă care trezește îngrijorare pentru sectorul asigurărilor este stabilitatea financiară a pieței. Din păcate, nu toți participanții pieței respectă cerințele financiare. Există indicii care ne fac să credem că informațiile

furnizate în rapoartele financiare ale unor companii nu sunt corecte. Dacă nu este gestionată corect de către Comisia Națională pentru Piața Financiară (CNPF), stabilitatea financiară a pieței ar putea fi în pericol.

Cele mai recente amendamente care exclud intermedierea în privința produselor de asigurare obligatorii de la sfârșitul anului 2018 au condus la o monopolizare ridicată a pieței. Din păcate, nici CNPF, nici Consiliul Concurenței nu au intervenit pentru a opri practicile anticoncurențiale.

Prin urmare, pentru a îmbunătăți stabilitatea sectorului de asigurări, urmează a fi întreprinse urgent următoarele măsuri:

- Evitarea creării tendințelor de monopolizare a pieței, realizate prin ajustări legale imprevizibile și constante, în timp ce autoritatea de supraveghere nu are capacități și voință de a interveni;
- Restabilirea imediată a stabilității financiare și a securității din cadrul BNAA pentru a elimina riscul suspendării Republicii Moldova din Sistemul internațional Cartea Verde.
- Accelerarea și finalizarea anchetei privind fraudă în legătură cu delapidarea activelor de la BNAA și a măsurilor de asigurare a recuperării acestor active;
- Asigurarea punerii în aplicare a mecanismului final de verificare a beneficiarului efectiv în sectorul asigurărilor similar celui din sistemul bancar;
- Reformarea sistemului actuarial în Moldova prin consolidarea capacității și creșterea transparenței, în special prin creșterea cerințelor profesionale pentru actuari (auditori ai societăților de asigurări);
- Asigurarea unor controale imparțiale ale companiilor, în special în ceea ce privește solvabilitatea și lichiditatea pe termen lung, pentru a evita cu anticipație problemele.

C. Rețele și servicii de comunicații electronice

Sectorul de telecomunicații încă se confruntă cu provocări care împiedică dezvoltarea sectorului în ansamblu. O preocupare majoră a companiilor private în sectorul TIC se referă la aplicarea în continuare a unui impozit de 2,5% pentru serviciile de lux aplicate operatorilor de telefonie mobilă începând cu anul 2000. Impozitul impus este reglementat de Legea nr. 827/2000 privind fondul național și fondurile locale pentru susținerea socială a populația și este considerată a fi irațională, contraproductivă și dăunătoare pentru dezvoltarea nu numai a sectorului comunicațiilor electronice, ci și a dezvoltării serviciilor TIC, în special având în vedere că serviciile de telefonie mobilă nu mai sunt considerate servicii de lux.

O altă problemă ține de aplicarea Legii nr. 28/2016 privind accesul la proprietăți și utilizarea în comun a infrastructurii asociate rețelelor publice de comunicații electronice. Legea respectivă a fost aprobată în scopul facilitării oricăror activități legale aferente accesului la proprietăți pentru realizarea lucrărilor aferente utilizării coerente a infrastructurii rețelelor de comunicații electronice.

Cu toate acestea, cel mai mare impediment pentru implementarea coerentă a legii este rezistența majoră din partea deținătorilor de drepturi de proprietate private și publice (instituțiilor de stat), în principal legate de:

- nerespectarea de către instituțiile statului a obligației de a publica condițiile de exercitare a dreptului de acces în termen de 60 de zile calendaristice de la data la care a intrat în vigoare Legea nr. 28/2016;
- solicitarea instituțiilor de stat de anulare a contractelor de închiriere existente după primirea unei cereri oficiale de la furnizorii de rețele de comunicații electronice sau a unei cereri de depunere repetată a setului inițial de documente necesare plasării infrastructurii de rețea, fapt care crează pierderi financiare pentru întreprinderi și implică timp și resurse suplimentare;
- solicitarea de semnare a noilor contracte de închiriere (care prevăd plăți lunare), în ciuda faptului că legea prevede o plată unică pentru orice lucrări de infrastructură conexe (construcții, întreținere, dezmembrare, înlocuire, transfer);

- refuzul deținătorilor de drepturi de proprietate privată de a prezenta condițiile pentru exercitarea dreptului de acces și justificarea rezonabilă a refuzului de a prezenta condițiile respective, favorizând în același timp și alți furnizori, oferindu-le acces pentru instalarea rețelelor de comunicații electronice.

V. SECTORUL ENERGETIC

A. Recuperarea arieratelor rezultate din neajustarea tarifelor la energia electrică

Datorită acumulării unui deficit tarifar uriaș, în urma neajustării tarifelor la energia electrică de către autoritatea de reglementare din 2012 pentru a reflecta costurile reale ale energiei, Gas Natural Fenosa (GNF), cel mai mare investitor privat din Moldova, a lansat în august 2015 proceduri arbitrare împotriva Republicii Moldova în cadrul ICSID (Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor Relative la Investiții).

În iunie 2016, prin intermediul Secretariatului Comunității Energetice (SCE), a fost semnat un Acord de tranzacție între Ministerul Economiei și Infrastructurii și GNF, unde a fost recunoscută o datorie (deficitul tarifar) cu GNF de 82 de milioane de euro plătită pe parcursul a 4 ani (2017 -2020) prin ajustări tarifare. Punerea în aplicare a prezentului acord este în curs de desfășurare, iar datoria este recuperată în mod satisfăcător.

B. Amendamente la metodologia privind tarifele la electricitate

În februarie și martie 2017, autoritatea de reglementare în domeniul energetic (ANRE), fără consultarea părților interesate, a făcut mai multe modificări la metodologia privind tarifului de distribuție, fără a respecta perioada de valabilitate a acesteia și contrar recomandărilor ferme a SCE. Potrivit ANRE, schimbările în cadrul de reglementare derivă din noua lege a energiei electrice 107/2016, care a implementat Pachetul Energetic III al Uniunii Europene, în timp ce Pachetul Energetic III nu se referă la modificările făcute de ANRE.

Cu implicarea SCE, GNF a inițiat discuții cu ANRE pentru a soluționa disputa. În februarie 2018, ANRE a aprobat metodologiile noi privind tarifele la energia electrică, după discuții cu părțile interesate și cu asistența SCE, pentru a asigura conformitatea cu standardele europene. În iunie 2018, ANRE a stabilit tarifele pentru energia electrică pentru anul 2018 în baza noilor metodologii.

În timpul discuțiilor, GNF și ANRE au convenit să retragă parțial unele dintre amendamentele menționate mai sus, în schimbul unor investiții suplimentare făcute de GNF. În final, au fost elaborate noi metodologii tarifare în conformitate cu standardele europene, iar discrepanțele existente între ANRE și GNF au fost eliminate, cu excepția angajamentelor permanente de recuperare reală a arieratelor tarifare și a retragerii complete a modificărilor aduse în 2017 în cadrul acestui demers, implicarea Uniunii Europene prin Delegația UE la Chișinău, SCE, Comisia Europeană, la fel și altor instituții internaționale precum FMI și BM au fost fundamentale.

STATUL DE DREPT

A. Protecția datelor

Odată cu punerea în aplicare a Regulamentului UE privind protecția datelor (GDPR), comunitatea de afaceri a devenit conștientă de faptul că GDPR are un domeniu de aplicare teritorial sporit, vizând întreprinderile locale

care oferă servicii și bunuri consumatorilor din UE, care locuiesc în UE sau pe teritoriul Republicii Moldova pentru persoanele vizate din UE.

Principalele necesități identificate în procesul de transpunere a GDPR sunt legate de necesitatea de a crea conștientizare și de a oferi explicații pertinente cu privire la modul în care GDPR este aplicat în UE, care sunt rolurile și responsabilitățile companiilor în această privință și pentru a se asigura că acestea sunt în proces de replicare juridică a GDPR, vor fi evitate orice tip de constrângeri administrative și suprareglementare care creează costuri suplimentare.

Având în vedere că proiectul de lege se află în a doua lectură la Parlament, EBA a organizat întâlniri tehnice în care au fost identificate următoarele riscuri legate de:

- recrutarea personalului și gestionarea informațiilor în sistemul de evidență a resurselor umane;
- colectarea, stocarea, dezvăluirea și prelucrarea datelor cu caracter personal ce vizează clienții;
- consimțământ față de alte temeuri legale la prelucrarea datelor cu caracter personal;
- supravegherea video la locul de muncă;
- politica de securitate la prelucrarea datelor cu caracter personal vs. regulamente, formulare, instrucțiuni, dispoziții;
- înregistrarea în calitate de operator de date cu caracter personal vs. Respectarea principiilor „Privacy by Design” și „Privacy by Default”;
- consultarea prealabilă cu Autoritatea de Supraveghere (Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal);
- aplicabilitatea Legii nr. 308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în raport cu prevederile Legii privind protecția datelor cu caracter personal;
- incompatibilitățile și restricțiile persoanei responsabile de protecția datelor cu caracter personal (DPO);
- controlul Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal;
- răspunderea pentru încălcarea principiilor de protecție a datelor cu caracter personal;
- termenul extrem de limitat de intrare în vigoare a legilor (2 mai 2019, conform proiectului de lege);
- sancțiunile disproporționate de până la 2 milioane MDL sau 2% din venitul total al întreprinderii. Proiectul de lege prevede că, atunci când se aplică una dintre aceste sancțiuni, va fi luată în considerare valoarea cea mai mare, ceea ce înseamnă că de fiecare dată se vor aplica 2%.

B. Dezvoltarea resurselor umane

În urma diferitelor sondaje efectuate în rândul comunității de afaceri din Moldova, una dintre problemele apărute în mod constant în ultimii ani este înrăutățirea calității sistemului de învățământ din RM la toate nivelurile. Având în vedere fluxul tot mai mare de investitori străini și ponderea tot mai mare a companiilor din Moldova în diverse sectoare, angajatorii se confruntă cu provocări uriașe în identificarea personalului competent, cu un profil și o pregătire corespunzătoare, care să corespundă cerințelor sectorului, având în vedere evoluția constantă a diferitor industrii. Ca atare, angajatorii au identificat următoarele aspecte care împiedică dezvoltarea afacerilor și extinderea acestora din cauza limitărilor legate de dezvoltarea resurselor umane:

- lipsa evaluării internaționale și a acreditării instituțiilor de învățământ și a cadrelor didactice;
- programe curriculare depășite care nu corespund cerințelor industriei;
- formarea insuficientă a cadrelor didactice; lipsa programelor de învățare de-a lungul vieții în sectorul educației;
- remunerația nepotrivită a cadrelor didactice, conducând la un sistem de corupție / procese frauduloase de scriere a diplomelor;

- echipamente depășite utilizate în scopuri didactice, care nu corespund contextului tehnologic actual (lipsa laboratoarelor solide și moderne din diverse sectoare, software, care ar oferi baza necesară pentru realizarea competențelor și cunoștințelor profesionale pentru instruirea unui specialist)
- este important să fie implementată educația duală la toate nivelurile prin consolidarea cooperării dintre mediul academic și sectorul privat; îmbunătățirea și eficientizarea procesului de stagiere;
- dezvoltarea Centrelor de cercetare și dezvoltare care implică parteneriate între mediul academic și comunitatea de afaceri / donatorii străini;
- sistemul actual de finanțare a instituțiilor de învățământ nu permite o realocare mai flexibilă a fondurilor destinate finanțării fiecărui student în funcție de tipul de profil educațional;
- procesul de admitere pentru studenți trebuie să fie mai riguros și mai transparent.

C. Reforma sistemului justiției

În prezent, sectorul justiției, care include sistemul judiciar, procuratura și alte instituții de aplicare a legii, trebuie îmbunătățit în ceea ce privește asigurarea unei justiții accesibile, transparente și responsabile.

Principalele preocupări identificate de sectorul privat în raport cu sectorul justiției sunt următoarele:

- independența insuficientă a judecătorilor și lipsa controlului asupra activității procurorilor;
- percepția justiției selective și politizate, în care anumite dosare ale instanțelor judecătorești sunt examinate cu prioritate, în timp ce examinarea altora durează ani de zile fără o justificare suficientă;
- ercepția existenței părtinirii judiciare și favoritismului față de anumite părți; analiza juridică imparțială este esențială pentru un sistem judecătoresc fiabil;
- necesitatea constantă de a oferi formare și de a îmbunătăți calificarea judecătorilor în toate domeniile de drept care sunt importante pentru afaceri, precum și în evaluarea judiciară a deciziilor economice luate de factorii de decizie din domeniul afacerilor;
- necesitatea constantă de a oferi formare și de a îmbunătăți calitatea raționamentului juridic al deciziilor judecătorești; în cazul în care instanța respinge sau declară cererea ca fiind inadmisibilă, partea trebuie să primească o explicație clară și suficientă de răspuns / justificare / explicație juridică cu privire la motivele acestei negări sau inadmisibilități.

D. Implementarea reformelor guvernamentale

Reforma controlului de stat

EBA a participat la procesul de modificare a Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, având drept scop sporirea transparenței organului de control și inspecție și diminuarea poverii administrative asupra comunității de afaceri. Într-adevăr, numărul organelor de control a fost redus de la 72 la 18 (13 organe de control și 5 organe de reglementare), iar procesul de control a devenit mai clar.

Cu toate acestea, **registru electronic al controalelor de stat** nu este dezvoltat și există o reticență din partea autorităților centrale de a face acest registru funcțional. Lipsa de funcționalitate a Registrului respectiv afectează în mod serios legalitatea și transparența procesului de control.

Reforma actelor permise

În conformitate cu reforma actelor permise, numărul acestora a fost redus de la 416 la 152 de acte. Totuși, așteptările sectorului privat sunt de a asigura funcționarea unui **Ghișeu Unic care să permită o digitalizare a procesului general și depunerea cererii în mod electronic pentru licențele și permisele necesare**. Cu regret, doar un număr limitat de acte permise pot fi obținute în format electronic și nu este deocmadată posibil să fie obținute acte în format electronic la nivelul autorităților publice locale.